

2011

TELEVIZIJOJE POLITIKAI neseniai pajuokavo – ką jau kalbėti apie žmones, jeigu iš Lietuvos emigruoja net delfinai. Realybė čia ta, kad remontui uždaromas Klaipėdos jūrų muziejaus delfinariumas, todėl delfinai dvejiems metams lėktuvu išgabunami į Graikiją, kur bus apgyvendinti atvirame baseine. O štai apie kitą gyvūnų emigraciją kalbama jau kitokiu tonu – lyg su nuoskauda, o gal ir su pavydu. Iš Zoknių aerodromo Šiauliuose keletą kartų per savaitę pakyla krovininis lėktuvas, kuriuo į Izraelį išgabunami lietuviški veršeliai. Lietuvoje lieka tik senos karvės ir telyčios, o buliukai skrenda į tolimus pietus, skrenda gyvi ir sveiki, surinkti iš visų Lietuvos pašalių tam, kad Izraelyje kvalifikuoto žydų rezniko pagal visus religinius kanonus būtų paskersti ir taptų košeriniu maistu. Kas verčia juos taip toli išskraidinti? Pinigėliai, gera kaina, kurią moka Izraelio pirkėjai. Vietos gyvulių augintojai džiaugiasi, gal net nesuprasdami, kodėl veršeliai žydų kepsniams keliauja iš Lietuvos, o ne, tarkime, iš Olandijos. Iš mūsų šalių ir kitų Rytų Europos šalių todėl, kad

čia raguočiai nebuvo užsikrėtę kempinlige, siautusia Vakaruose, kur galvijus šėrė perdirbtais pačių gyvulių mėšos likučiais. Nors veterinarai ir aiškina, jog toji liga įveikta, žydai dėl viso pikto apsidraudžia. Taip jie kažkada visiškai atsisakė kiaulienos ir įrašė šį nurodymą į religinių draudimų sąrašą.

GENEROLAI visuose Vakarų kraštuose ėmė skųstis, jog tarp šauktinių neberanda kareivių, tinkančių būti tankistais. Mat tankų liukai labai siauri, jų dydžiai nekinta nuo Pirmojo pasaulinio karo, o jaunuoliai, tarnaujantys kariuomenėje, per tą laiką nuo pagerėjusio gyvenimo sustambėjo. Kariuomenėje, ypač povandeniniame laivyne, aviacijoje, itin svarbu būti lieknam, neturėti papildomo svorio. Ten netinka ir aukšti vyrai. Net sovietų kariuomenėje aukštus lietuvius varė į kalėjimų sargybinius ar statybos batalionus. Turakai ėmė skųstis, jog neberanda merginų dirbti stiuardėsėmis, kurios pagal reikalavimus negali sverti daugiau 65 kilogramų. Turkijos generolai išleido įsakymą kariuomenės virtuvėje nenaudoti jokių riebalų, išskyrus alyvuogių aliejų. Karininkas, pastebėtas valgantis avienos kepsnį, gali būti išvarytas iš armijos.

DALYTI METUS į mėnesius buvo pradėta viduramžiais, o istoriją į du etapus – prieš ir po Kristaus gimimo – prieš penkiolika šimtmečių. Tai padarė armėnų vienuolis Dionizas Mažasis, ruošdamas Velykų šventimo lenteles. Pasinaudojęs Biblija ir Romos kronikomis, jis apskaičiavo, kad Jėzus gimė 769 metais po Romos imperijos įkūrimo gruodžio 25 dieną. Tie metai ir tapo pirmaisiais mūsų eros metais. Evangelijų po Kristaus mirties prirašyta tiek daug, kad iš jų nustatyti tikslios jo gimimo datos neįmanoma. Dėl šventos ramybės Bažnyčia paliko

galioti tik keturias evangelijas, uždraudusi visas kitas. Dionizo kalendorius tarnavo dar ilgai, bet tik tam, kad klebonai žinotų, kada švęsti religines šventes.

(Pagal „Lietuvos žinias“)

SAUSIO 13-OSIOS dvidešimtmečio proga daug renginių. Galima išgirsti ir naujų dalykų. Vytautas Landsbergis tikina, kad spec. dalinys „Alfa“, šturmuojantis Vilniaus radijo ir televizijos pastatus bei televizijos bokštą, galėjo veikti tik pagal tiesioginę Gorbačiovo įsakymą, nes tokia buvusi teisinė tvarka. „Alfa“ klausė tik vyriausiojo kariuomenės vado ir vykdė tik jo nurodymus. Lietuvoje vėl pasirodė pravoslavų šventikas Ilarionas. Dabar jis Valakolamsko arkivyskupas, Maskvos patriarchijos ryšių su išorės pasauliu atstovas, kaip koks užsienio reikalų ministras. O 1991 metais dar buvo jaunas Kauno popas, tarnavo cerkvėje, kuri stovi Ramybės parke, aš jį retsykais matydavau. Pasirodo, Ilarionas tramdė Kauno karinės įgulos vadus, įkalbinėjo nešaudyti į beginklius žmones gatvėse. Jis sakosi pažinęs visus garnizono karininkus pravoslavus, nuolat lankėsi daliniuose, kreipė karininkus ir kareivius į tikybą, auklėjo juos taikinga krikščioniška dvasia. Tada buvo jaunas žvalus vaikinys, nes ir dabar dar ne žilabarzdis. Dar viena detalė, anksčiau neakcentuota. Sausio 13-ąją prie bokšto į žmones šaudę tankai neturėjo jokių ženklų ir numerių. Pasirodo, užpuolime dalyvavusių tankų numerius iš vakaro buvo įsakyta uždažyti. Vadai suprato, kad šituo „žygiu“ ateityje didžiulis neteks – teks visa tai slėpti, apsimetinėti, meluoti. Todėl iš anksto pasirūpino slaptumu.

VIKTORIJA DAUJOTYTĖ yra mūsų literatūros sesuo Teresė. Ji stengiasi visus apraminti, užglaistyti ginčus, paglostyti nuskriaus-

tuosius. Sesuo Teresė paglosto verkiančių, niekieno neįvertintų poetų galveles. Priėjo Daujotytė, paguodė, ir poetas pakėlė galvytę, ėmė tuo girtis, kartoti jos žodžius. Jeigu Viktorija nepriėjo, galvelės nepaglostė, vadinasi, vaikutis neverkia, nesiskundžia, gal net purkštauja, vaiposi, kelia sumaištį, žodžiu, dar gali kentėti. Rečiau, bet kartais stabteli ir prie plačiai giriamo autoriaus, stengiasi surasti jo kūryboje humanišku, teigiamų bruožų, gailingumo, meilės ir kančių. Kitos panašios glostytojos bei guodėjos, juolab tokios darbščios ir nepavargstančios, atsidavusios savo misijai, Lietuvoje nėra. Kaip ir dera seseriai Teresei, Daujotytė pirmoji savo straipsniuose bei knygose pašlovina visus šviežiai mirusius, pirmoji pastato jiems komplimentų paminklėlį. Ir uždega žvakelę.

POPULIARIOJE televizijos laidoje „Piktžodžiavimo mokykla“ Tatjana Tolstaja, pasiklausiusi Maskvos digerių – požemių tyrinėtojų – vado pasakojimo, ėmė smagiai postringauti, jog jeigu yra povandeninis laivynas, galėtų būti ir požeminė kariuomenė. Tolesnė jos fantazija tokia: ko tiems karingiems vyrams šaudytis Žemės paviršiuje – vieni galėtų kariauti po vandeniu, prisigalvoję visokiausių ten nardančių laivų, o kiti po žeme, kur ir dabar, pasirodo, besą įvairių tvirtovių, kazematų, trasų, geležinkelių ir t. t. Dar galėjo pridurti, jog panašiai vyksta ir virš Žemės. Tenai jau koks šimtas metų, kaip kariaujama. Greitai bus kariaujama kosmose. Matyt, po žeme tai padaryti sunkiausia – ten bandoma ne kariauti, o slėptis nuo kariaujančių.

KĄ ŠIANDIEN Lietuvoje galima pavadinti dvasiniu autoritetu? Juk ne dvasininkus, Bažnyčios hierarchus, kurių reitingai per apklausas būna netgi žemesni už politikų bei verslininkų.

Paradoksaliausia, kad šiandien mūsų krašte aiškūs ir visiems žinomi yra tik kriminalinio pasaulio „autoritetai“ (Henrikas Daktaras, Sigitas Gaidjurgis), o visi kiti – gana abejotini arba dalies piliečių nepripažįstami. Kaip valstybininkas, ūkinės veiklos autoritetas dar buvo vertinamas Algirdas Brazauskas, kaip autoritetingas politikas – Vytautas Landsbergis. O kas yra dvasinis autoritetas? Sakytume, rašytojas Justinas Marcinkevičius, bet ir jis buvo smerkiamas kaip kolaborantas. Apskritai menininkų autoritetą labiausiai sukompromitavo visokie popsininkai, dailininkai avangardistai, performansų kūrėjai. Piliečiai beveik neatskiria kūrėjų nuo atlikėjų, ir visos pastarųjų nuodėmės krenta ant menininkų pečių. Meno korifėjų žmonės ieško tarp estrados artistų, kaip kad filosofų – tarp žurnalistų ir politologų. Blogai.

RADIJO KLAUSYTOJAS:

Pirmiausia reikia sužlugdyti pramonę, paskui – žemės ūkį, po to įvesti laisvąją rinką, o tada žlugs ir valstybė.

ČARLZAS BUKOVSKIS:

Dievas ar kokios kitos jėgos nepailsdamos kuria moteris ir išmėto jas po gatves.

TUO METU, KAI PUTINAS dirbo Leningrade (dabartiniame Sankt Peterburge), jo pravardės buvo Kandis ir Žiurkiukas. Dar vėliau prilipo Štazi (taip vadintas VDR saugumas). Taip sakant, sudėta viskas – išvaizda, charakteris, biografija. Pamenu, vienas senas Peterburgo žurnalistas per TV pasakojo: „Tuo metu pasirodė Blyškioji Kandis, ir sargyba mums užtvėrė praėjimą į kapines.“

IŠ POKALBIO „METŲ“ REDAKCIJOJE:

D. Mušinskas: Ką daryti, kad literatūros spauda būtų aktuali patiems kūrėjams, kurie užpildo jos puslapius? Ar ta spauda nėra pernelyg rami? Ypač išėjus iš gyvenimo kai kurioms asmenybėms, kad ir J. Apučiu, S. Gedai, kurie sugebėdavo įmesti į spaudos puslapius aštresnių klausimų? O V. Daujotytės vaidmuo šiuo požiūriu apskritai yra neigiamas, kadangi ji literatūros procesui suteikia tiek ramybės, taip visus sutaiiko ir paguodžia... Literatūrinė spauda tikrai turėtų būti aštresnė, ypač savaitraščiai. Tegul duoda klausimus rašytojams tiesiog kakton ir tegul tie reaguoja, tegul rėžia, kaip ir ką galvoja. <...>

V. Daujotytė: Aš įsivaizduoju, kad tame procese turi būti ir tokių, kurie ramina, rašo tyliai, ir turi būti šūkaujantių. Ne mano problema, mielas redaktoriau, kad ramiai kalbu, problema, kad trūksta šūkaujantių. O ją galima išspręsti paprastai: kalbantiems ramiau – dar menčiau mokėti, šūkaujantiems – primokėti. Vertinti rašančiuosius pagal balso pakėlimą.

PAGAL KALBININKŲ sumanytas ir siūlomas samplaikas „sąsiuvinis langeliais“, „sąsiuvinis viena linija“, turėtume sakyti „gyvenimas langeliais“ arba „gyvenimas langais“, bet aš vis dėlto vadinu šiuos užrašus „languotais sąsiuviniais“. Man tie rašymai arčiau languotų skarų, kuriomis gaubiami gyvenimo nutikimai. Be to, šie užrašai dažniausiai buvo rašomi storuose sąsiuvininiuose languotais viršeliais. Jokių metaforų.

PIMPINELLA SAXIFRAGA yra mažoji ožiažolė. Netyčia radau šį lotynišką pavadinimą ir prisiminiau, kad kažkada jį smagiai naudodavo Rička V., taikydamas panelėms. Mes nežinojom prasmės ir kvailai šypsodavomės išgirdę: „Va, žiūrėk, kokia atėjo

Pimpinella saxifraga.“ Galvodavom, kad pasakyta riebiau. O jam tikriausiai patiko skambesys.

NEPATYRUSIOJO DRĄSA ir patyrusiojo atsargumas tėra dvi vieno veido pusės. Nepatyrusio žmogaus panieka atsargiems žingsniams, aptakioms nuomonėms – ne amžina būseną. Radikalumas nuslūgsta gana greitai. Viską lemia laikas. Per kokius dvidešimt metų galima užfiksuoti to paties asmens metamorfozę: optimisto virsmą pesimistu, karštakošiško entuziazmo pasikeitimą į pedantišką apdairumą ir apskaičiavimą. Tai gali nutikti ir kur kas greičiau, priklauso nuo aplinkybių, į kurias tasai žmogus pakliūva. Radikalūs lieka tik prigimtiniai cholericai, iš principo nekeičiantys savo tikslo, arba tie, kurie yra prisiekę tą kryptį populiarinti, sąmoningai pasirašę jos laikytis ir visais būdais ją saugoti, tarkime, socializmo ar anarchizmo teoretikai. Žodžiu, tie būviai kintami, tik iš drungnumo, iš ramios statikos į smarkuolišką neapgalvotą elgesį pereinama gerokai rečiau negu atvirkščiai – iš dinamiškos reakcijos į šaltakraujišką ramumą. Rami statiška būseną paprastai yra išsiugdoma, nors, žiūrint iš šalies, daug kam ji nelimpa, senstančio žmogaus veidą ne gražiai išlygina, o iškreipia ir suraukšlėja.

DALIA STAPONKUTĖ:

Niekas salose nesidomi genealoginiais medžiais ir niekur taip nuosekliai nekuriamos „odisėjos“, išvykimo istorijos ir užmačios kaip salose. Kūrybingus žmones, t. y. save, salų graikus (matyt, nuo senovės) vadina poetais. *Poio* reiškia „darau“. Kurti, galvoti, fantazuoti, anot graikų, – irgi darbas. Mintis – darbo įrankis. Tad užsitarnauti Poeto titulą saloje galima nebūtinai rašant poeziją arba – rašant bei kuriant bet ką kita.

Apstulbau sužinojusi, kad pusė kaimyninio kvartalo – poetai su publikacijomis.

PER RADIJĄ TRANSLIUOJAMI tekstai būna trijų rūšių: informaciniai, reklaminiai ir literatūriniai. Pastarieji dažniausiai religinio pobūdžio – ištraukos iš evangelijų, visokios religinės saktės. Kitokių literatūrinių tekstų per radiją bemaž negirdėti – visi šneka dalykiškai ir štampuotai, kaišo į kalbą madingus trafaretus. Tą daro tiek žurnalistai, reporteriai, tiek jų kalbinami pareigūnai, ne vien politikai bei valdininkai, kurių tokia jau dalia – aiškinti gyvenimo aktualijas trafaretais, nes jie šneka dokumentų kalba, o ten viskas šabloniška. Taip, deja, kalba ir mokslininkai, mokytojai, artistai. Išsiskiria nebent vienas kitas apžvalgininkas, specialiai demonstruojantis savo gražbylystę. Dar ir kai kurie žinovai, laisvai pasakojantys apie gamtą, papročius. O štai kunigai, vienuoliai skaito gerus, nors, žinia, pabodusius tekstus, bet kuomet ima kalbėti savo žodžiais, vėl prasideda šablonai bei banalybės. Kažkuris plunksnos brolis yra prasaręs, kad klausosi tik „Marijos radijo“. Mane suėmė juokas, maniau, šaiposi. Nors per šią stotį transliuojama muzika puiki ir ne vien klasiškinė, archajiška. Vėliau pagalvojau, jog Biblijos ištraukos, psalmės bei naujai suredaguotos maldos, kaip ir toji muzika, yra tikrai aukštesnės prabos, juolab malonesnės ausiai negu žalvarinė reklama ir medinės buhalterijų bei teisininkų kalbos. Ypač jei dar nesi absoliutus cinikas ir nežiūri tose maldose gudrios religinės reklamos. Na, o laidos, skirtos beletristikai bei lietuvių kalbai, bemaž išnyko, liko tik be jokios tvarkos transliuojami trumpučiai patarimai, kaip teisingai kalbėti ir rašyti.